

Motion till riksdagen 2021/22:454

av **Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)**

Framtidens polis

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
2 Inledning.....	3
3 Åtgärder efter Polismyndighetens omorganisation	4
4 Åtgärder för att förbättra polisens fysiska och psykosociala arbetsmiljö.....	5
4.1 Administrationen	5
4.2 Hot och våld mot poliser.....	6
4.2.1 En säkrare arbetsmiljö för poliser i yttre tjänst	7
5 Polisens arbete i utsatta områden	7
5.1 En vetenskaplig kartläggning och tillämpning av fasmodellen	9
5.2 Inrätta lokala sociala insatsgrupper	9
5.3 Trygghetsvärdar och trygghetszoner	10
5.4 Förtroendeskapande åtgärder.....	10
5.4.1 Utveckla arbetet med medborgarlöften.....	10
5.4.2 Medborgarlöften för att motverka etnisk profilering/rasprofilering	11
5.4.3 Polisombudsman	12
6 Utvärdera polisens brottsförebyggande arbetsmetoder	13
6.1 Tydliggör polisens brottsförebyggande uppdrag	13
6.2 Den privata bevakningsbranschen	14

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att stärka förmågan till strategisk planering, styrning och verksamhetsutveckling, att utveckla uppföljningen och att stärka det lokala polisarbetet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en polisberedning i syfte att Polismyndighetens verksamhet, kapacitet och kompetens långsiktigt ska motsvara samhällsutvecklingen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att vidta åtgärder för att ge poliser i yttre tjänst tillgång till modernt administrativt it-stöd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram ett underlag som allsidigt belyser polismäns utsatthet för brott i tjänsteutövningen och hur sådan brottslighet påverkar enskilda polismän och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder i syfte att göra arbetsmiljön säkrare för poliser i yttre tjänst och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att genomföra en kartläggning av landets socialt utsatta områden och relevanta aktörer samt sprida fasmodellen som arbets sätt till dessa områden och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att inrätta lokala sociala insatsgrupper i syfte att minska förekomsten av skjutningar, dödligt våld och gängkriminalitet samt öka tryggheten och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att ta fram riktlinjer för konkreta förebyggande insatser på lokal nivå och vid behov bistå med hjälp och vägledning för att arbetet i de lokala sociala insatsgrupperna ska komma igång och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att inrätta särskilda trygghetszoner med trygghetsvårdar i socialt utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att utveckla och förankra polisens arbete med medborgarlöften och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att utveckla arbetet med medborgarlöften till att omfatta frågan om att människor inte ska bemötas eller behandlas på ett speciellt sätt enbart på grund av sitt ursprung och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att långsiktigt förstärka mångfaldsarbetet och fördjupa den mångkulturella kompetensen hos myndighetens anställda och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en polisombudsman i syfte att stärka allmänhetens förtroende för polisen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att utvärdera polisens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetsmetoder, t.ex. bilpatrullering, och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att stärka skrivningarna om polisens trygghetsskapande och brottsförebyggande uppdrag i polislagen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över den privata bevakningsbranschen, dels för att kartlägga omfattningen av kommuners och regioners användning av tjänsterna, dels för att se över möjligheten att bedriva dylika bevakningstjänster i statlig regi, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2 Inledning

Vänsterpartiet vill ha en lokal och närvarande polis. En polis som känner sitt bostadsområde, som skapar trygghet och stabilitet. En polis som är engagerad i sitt arbete, som har en hög kompetens om lokala förutsättningar och lokal brottsproblematik och som kan både förhindra dödsskjutningar och prata i bostadsområdets skola. Vi ser med allvar på att poliserna är för få på landsbygden och att avstånden är väldigt långa för vissa patruller. Vänsterpartiet och regeringen gjorde under förra mandatperioden rekordstora satsningar på polisen. Målsättningen med budgeten var att öka antalet polisanställda med ytterligare 10 000 till 2024.

Under perioden 2015–2019 lämnade fler än 2 100 poliser yrket utan att gå i pension. Av en undersökning som Novus gjort på uppdrag av Polisförbundet 2020 uppger fyra av tio poliser (42 procent) att de aktivt gör någonting för att planera för ett arbetsliv utanför Polismyndigheten. Skälen för att lämna anställningen som polis är ofta relaterade till arbetsmiljö och möjligheterna till karriär- och löneutveckling. Att arbeta i yttre tjänst är slitsamt både p.g.a. skiftarbete och utmanande arbetsuppgifter. Personalomsättningen för civila polisanställda är dock högre än för poliser men likväl lägre än för staten i allmänhet. Personalomsättningen inom Polismyndigheten är en bekymmersam utveckling som måste brytas. För oss är det viktigt att det finns tillräckligt många poliser och att de poliser som är verksamma har en bra arbetsmiljö, att kompetensförsörjningen och utbildningsnivån är god och att nya arbetsmetoder för ett mer effektivt arbete utvecklas. I den här motionen presenterar vi ett antal förslag på åtgärder som syftar till att skapa bättre förutsättningar för polisens arbete. Mer om våra förslag till åtgärder för att minska skjutvapenvåldet och illegal narkotikahandling finns att läsa i motion 2021/22:470. I motion 2021/22:916 finns våra förslag om kriminalvården. Om polisutbildning och polisforskning skriver vi i motion 2020/21:178.

3 Åtgärder efter Polismyndighetens omorganisation

Den 1 januari 2015 ombildades Rikspolisstyrelsen, Statens kriminaltekniska laboratorium och de 21 polismyndigheterna till en sammanhållen myndighet. Ombildningen är en av de mest omfattande och komplexa organisationsförändringar som genomförts inom staten på många år. Målsättningen var att uppnå bättre verksamhetsresultat och högre kvalitet i polisens arbete. Statskontoret bedömer att ombildningen har skapat bättre förutsättningar för polisen att bedriva sin verksamhet.¹ Den samlade organisationen gör det lättare att använda resurserna på ett flexibelt sätt och den operativa ledningen har blivit tydligare. Men trots de bättre förutsättningarna för verksamheten har inte målsättningarna om bättre verksamhetsresultat och högre kvalitet i polisens arbete uppnåtts. Polisens förmåga att ingripa mot allvarliga brott har visserligen stärkts men för övriga brott är förmågan oförändrad. Polisens tillgänglighet och kontakterna med medborgarna har inte heller förbättrats på något entydigt sätt. Vidare har utredningsverksamhetens resultat fortsatt att försämrats även efter ombildningen. Enligt Statskontoret finns det flera förklaringar till att målen inte har uppnåtts. De tre huvudsakliga skälen bedöms vara att Polismyndigheten inte fullt ut utnyttjar de fördelar en samlad organisation ger för att styra verksamheten, att det inte funnits tillräckligt med resurser för att infria flera av målen p.g.a. att ombildningen inte har frigjort resurser i förväntad omfattning och att omorganisationen delvis varit svårare att genomföra än beräknat. Statskontoret lämnar i sin slutrapport sju rekommendationer till Polismyndigheten för att nå målen för reformen: stärk förmågan till strategisk planering och styrning, stärk genomslaget för styrningen, utveckla uppföljningen så att den stöder verksamhetens behov, var uthållig i att stärka det lokala polisarbetet, fortsätt att analysera vad som ska vara enhetligt i organisationen, utveckla de nationella gemensamma avdelningarna och undvik att it-systemen blir en flaskhals.

I en rapport² skriven av kriminologen Jerzy Sarnecki konstateras att det finns en hel del berättigad kritik mot både konstruktionen och genomförandet av 2015 års polisreform. Mycket av denna kritik framgår av de tre utvärderingsrapporter som Statskontoret har publicerat (Statskontoret 2016, 2017 och 2018). Enligt Sarnecki konstruerades den nya polisverksamheten med stort fokus på organisationen och mindre på själva verksamheten. Vidare borde verksamhetsutvecklingen ha fått en mer framskjuten plats och högre status i den nya polisorganisationen. Enligt Sarnecki har dock införandet av kommunpoliser, medborgarlöften och medborgardialoger lett till en viktig utveckling av polisens problemorienterade arbetssätt, vilket är positivt.

Anders Ivarsson Westerberg har också undersökt polisens omorganisation. I sin rapport³ konstaterar han att reformen fokuserade på organisationsstrukturer och genomfördes med för liten hänsyn till andra dimensioner såsom organisationskulturer, sociala relationer eller befintliga fungerande grupper. Vidare gjordes hela organisationen utan att ta hänsyn till försiktighetsprincipen. Det togs för lite hänsyn till befintlig kunskap om omorganisationer, dels den akademiska kunskapen om organisationer, dels erfarenheter från andra liknande omorganisationer. Den nya organisationen innebar också att områden som tidigare legat på lokal nivå, som ungdomsbrottslighet och våld i nära relationer, flyttades till en central nivå. Konsekvenserna av detta blev att många

¹ Statskontoret, Ombildningen till en sammanhållen polismyndighet, Slutrapport 2018:18.

² Stöta på patrull – en ESO-rapport om polisens problemorienterade arbete, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2019:6.

³ Anders Ivarsson Westerberg, Reform i uniform – Polisens stora omorganisation, Studentlitteratur, 2020.

uppfattade att de tappade den lokala förankringen som är viktig vid den typen av brottsbekämpande verksamhet.

Eftersom det är angeläget att lösa de problem som uppstått i och med eller inte blivit lösta genom omorganiseringen anser Vänsterpartiet att regeringen snarast måste presentera förslag på åtgärder. Vidare är det viktigt att såväl organisation som verksamhet anpassas till samhällsutvecklingen och utmaningar som t.ex. digitaliseringens inverkan på brottslighet. Vi vill därför se en ny polisberedning som tar ett brett och visionärt grepp om myndighetens verksamhetsutveckling.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att stärka förmågan till strategisk planering, styrning och verksamhetsutveckling samt att utveckla uppföljningen och att stärka det lokala polisarbetet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör tillsätta en polisberedning i syfte att Polismyndighetens verksamhet, kapacitet och kompetens långsiktigt ska motsvara samhällsutvecklingen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Åtgärder för att förbättra polisens fysiska och psykosociala arbetsmiljö

4.1 Administrationen

Polisen är en viktig del i upprätthållandet av rättsstaten, och det har stor betydelse att myndigheten är en attraktiv arbetsplats som tar väl hand om sina anställda. För att Polismyndigheten ska vara denna attraktiva myndighet anser Vänsterpartiet att det bl.a. krävs förbättringar av den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön. Polisen arbetar under varierande och komplexa förhållanden som kan vara både psykiskt och fysiskt påfrestande. Det är därför av yttersta vikt att det finns relevanta och inarbetade säkerhetsrutiner, särskilt när det kommer till polisens arbete i olika slags utsatta positioner. Likaså är det viktigt att såväl tekniska som andra fysiska hjälpmedel och arbetsverktyg fungerar och är väl anpassade för polisens verksamhet. Vidare är det av vikt att det finns personal som arbetar särskilt med administrativt stöd inom polisen.

Enligt en undersökning som Novus gjort på uppdrag av Polisförbundet lägger svenska poliser i dag så mycket tid på administration som skulle kunna utföras av civilanställda att det motsvarar nästan 1 900 poliser per år mätt i årsarbetskraft. Det handlar om arbetsuppgifter som att skriva in anmälningar, registrera beslag, göra efterlysningar och att skriva ut inspelade förhör. Enligt Polisförbundet visar ett tidigare räkneexempel från Uppsala att en polisstödsassistent frigör tid motsvarande två extra poliser i yttre tjänst.

Stora delar av polisens tekniska utrustning i form av exempelvis datasystem är dessutom långsamma, föråldrade och icke kompatibla med varandra. Att rapportera in en händelserapport tar ofta onödigt mycket tid. Detta påverkar arbetsmiljön negativt. Den tekniska utrustningen ska underlätta och effektivisera arbetet, inte försvåra och försena det. Enligt Sarnecki⁴ finns det ett påtagligt underskott på it-stöd för den

⁴ Stöta på patrull – en ESO-rapport om polisens problemorienterade arbete, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2019:6.

ordinarie polisverksamheten. Många av de existerande systemen är inte tillräckligt användarvänliga. Detta beror på att en utveckling av it för polisiära ändamål har påbörjats sent och dessutom troligen försenats genom felaktiga satsningar. Sarnecki konstaterar att en hel del av det dagliga arbetet som mycket väl skulle kunna tas över eller i alla fall underlättas av dagens it-teknik fortfarande utförs manuellt eller med hjälp av teknik som är kraftigt föråldrad. Som exempel kan nämnas poliser som själva transkriberar förhör som de har hållit, kommunikationsutrustning som inte kan användas för att skicka över bilder och videoinspelningar samt olika datasystem som inte är kompatibla med varandra och som ofta inte heller är användarvänliga. Vidare verkar det finnas en hel del modern teknik som skulle kunna användas, men personalen saknar kompetens att använda den och ibland även kunskap om dess existens. Slutsatserna bekräftas av polisens egen internrevision.⁵ Förutom att det krävs en modernisering av it-miljön skulle tillgång till mer personal som kan ge administrativt stöd, främst för poliser i yttre tjänst, frigöra värdefull tid för konkret polisarbete.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att vidta åtgärder för att ge poliser i yttre tjänst tillgång till modernt administrativt it-stöd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Hot och våld mot poliser

Poliser i yttre tjänst löper stor risk att utsättas för hot och våld både under ingripanden och efteråt i hämnsyfte. I juni 2021 sköts tragiskt nog en polis till döds på öppen gata i samband med tjänsteutövning. Detta visar att åtgärder måste vidtas, inte bara för att minska skjutningarna och öka tryggheten i samhället, utan för att förbättra polisens arbetsmiljö. Sedan februari 2020 behöver polisens och andra offentliganställdas tjänstelegitimationer inte längre innehålla ett fullständigt namn eller ett personnummer. Syftet är att minska de anställdas utsatthet för hot och våld och göra det svårare för kriminella att kartlägga och utöva påtryckningar mot poliser. Samtidigt som enskilda poliser måste vara möjliga att identifiera på ett säkert sätt är det ytterst viktigt att arbetsmiljön upplevs som så säker som möjligt. Det pågår ett kontinuerligt arbetsmiljöarbete inom Polismyndigheten. Av myndighetens årsredovisning för 2020 framgår bl.a. att en revidering av samtliga styrdokument inom arbetsmiljöområdet påbörjats. I det arbetet är hot, våld, arbetsskador och tillbud särskilt prioriterade (se bet. 2020/21:JuU23 s. 49). Vi anser att detta inte är tillräckligt. Regeringen bör ta ett större helhetsgrepp kring problematiken med våld och hot mot poliser. Riksdagen har tidigare riktat ett tillkännagivande till regeringen om att ta fram ett underlag som belyser polisens utsatthet för brott och därefter återkomma med förslag på åtgärder för att göra arbetsmiljön säkrare för poliser i yttre tjänst. Tillkännagivandet baserar sig på två motionsyrkanden från Vänsterpartiet (se mot. 2020/21:31 med anledning av prop. 2019/20:186 Ett förstärkt medarbetarskydd för polisanställda och bet. 2020/21:JuU3). Då regeringen ännu inte vidtagit åtgärder för att tillgodose det aktuella tillkännagivandet så väljer vi att upprepa våra krav i denna motion.

⁵ Granskning av verksamhetsstyrd IT-utveckling för den brottsbekämpande verksamheten, Polismyndigheten, 2018.

4.2.1 En säkrare arbetsmiljö för poliser i yttre tjänst

Utredningen Vissa polisfrågor – säkerhet vid förhör samt kränkingsersättning (SOU 2018:75), som låg till grund för regeringens proposition 2019/20:186 Ett förstärkt medarbetarskydd för polisanställda, föreslog att en myndighet skulle få i uppdrag att utreda polisens utsatthet för brott. Myndigheten föreslogs ta fram ett underlag som allsidigt belyser polismäns utsatthet för brott i tjänsteutövningen och hur sådan brottslighet påverkar enskilda polismän. Regeringen valde dock att inte gå vidare med detta förslag i propositionen. Vänsterpartiet anser att detta är en brist. I likhet med Polismyndigheten anser vi att förslaget bör genomföras. Ett sådant underlag kan sedan ligga till grund för åtgärder som syftar till en säkrare arbetsmiljö för poliser. Regeringen har dock nyligen presenterat en utredning som föreslår att rätten till kränkingsersättning för poliser och personer inom andra yrkesgrupper med särskild beredskap utvidgas.⁶

Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram ett underlag som allsidigt belyser polismäns utsatthet för brott i tjänsteutövningen och hur sådan brottslighet påverkar enskilda polismän. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder i syfte att göra arbetsmiljön säkrare för poliser i yttre tjänst. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Polisens arbete i utsatta områden

Utsatta områden, eller socialt utsatta områden som de också kallas, är ett vanligt förekommande begrepp i samhällsdebatten. Dock saknas en allmänt vedertagen definition av begreppet. Ofta kopplas begreppet till geografiskt avgränsade områden med låg socioekonomisk status och höga nivåer av otrygghet och brottslighet. Polismyndigheten använder begreppet utsatta områden. I rikspolischefens beslut om att dessa områden ska tilldelas extra resurser benämns de även som prioriterade områden. Nationella operativa avdelningen (Noa) inom polisen identifierar utsatta områden utifrån en tregradig skala: utsatta områden, särskilt utsatta områden och riskområden.

Riksrevisionen har i sin rapport Rätt insats på rätt plats – polisens arbete i utsatta områden (RiR 2020:20) granskat om polisens arbete med utsatta områden är ändamålsenligt. Ett ändamålsenligt arbete innebär att det ska vara tydligt vilka områden Polismyndigheten identifierar som utsatta, att regeringen och Polismyndigheten har haft en effektiv styrning som möjliggör för poliserna i utsatta områden att arbeta effektivt och använda beprövade arbetsmetoder som är anpassade till situationen i utsatta områden. Granskningen visar att Polismyndighetens metod för att identifiera utsatta områden är ett stöd i arbetet med att ta fram lokala lägesbilder, men att det finns brister i metoden. Polismyndigheten följer inte upp resursfördelningen till utsatta områden, vilket gör att det inte går att veta hur stor del av de senaste årens resurstillskott som har fördelats dit. Riksrevisionens enkätundersökning visar även att rikspolischefens beslut om minst en områdespolis per 5 000 invånare inte har genomförts i en tredjedel av de lokalpolisområden som har utsatta områden. Riksrevisionens bedömning är att de poliser som tjänstgör i utsatta områden har anpassat sitt arbetssätt och arbetar enligt beprövade

⁶ SOU 2021:64 Ersättning till brottsoffer.

metoder i den omfattning som är möjlig sett till resurssituationen, men att det finns omständigheter som begränsar polisens förmåga att arbeta effektivt.

Med utgångspunkt i granskningens resultat lämnar Riksrevisionen några rekommendationer till Polismyndigheten. Tillförlitligheten i processen som används för att identifiera utsatta områden måste öka. Det kan t.ex. handla om att se över bedömningskriterierna och ta fram rutiner för hur metodstödet ska användas på ett enhetligt sätt. Vidare bör Polismyndigheten följa upp hur många områdespoliser som fördelas till utsatta områden, både för att säkerställa att beslutet om minst en områdespolis per 5 000 invånare i utsatta områden uppfylls och för att analysera behovet. Slutligen bör myndigheten säkerställa att polisen har tillgång till den tekniska utrustning som behövs för att kunna arbeta effektivt i utsatta områden. Riksrevisionen konstaterar i sin rapport att antalet områden som har identifierats som utsatta, särskilt utsatta och riskområden har varierat över tid, liksom polisens tillvägagångssätt för att identifiera dessa.

Polisen publicerar regelbundet lägesrapporter om utsatta områden i landet. Ett exempel är rapporten Kriminell påverkan i lokalsamhället – En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden (2019), som visar att det är totalt 60 områden som bedöms ha en kriminell påverkan i lokalsamhället av sådan allvarlighetsgrad att de bör inkluderas i den nationella lägesbilden. Dessa rapporter har kommit att bidra till högljudda debatter såväl i media som i politiken. Enligt Vänsterpartiets mening är det djupt olyckligt att en ovetenskaplig metod får ligga till grund för rapporter från en myndighet med listor på områden som utpekats som mer eller mindre utsatta. I klartext säger Riksrevisionens rapport att Polismyndighetens bedömningar av vad som är s.k. utsatta områden är så pass subjektiva att det inte ens går att jämföra olika områden med varandra. Denna oseriositet har ytterst drabbat de människor som lever, jobbar och bor i de utpekade områdena. Dessutom skadas förtroendet för polisen när enskilda polisers uppfattningar, i brist på en vetenskapligt förankrad metod, kan ligga till grund för vilka områden som ska klassificeras som utsatta.

En av Brå nyligen presenterad rapport⁷ visar att fler kriminella nätverk än tidigare strävar efter att kontrollera lokala narkotikamarknader i vissa bostadsområden. Konkurrensen om områden leder till högre konfliktnivåer. Bostadsområdena präglas av ekonomisk segregation, sociala problem och otrygghet. En väsentlig del av narkotikadistributionen koncentreras i dessa områden, men själva försäljningen är betydligt mer omfattande. Dessa omständigheter innebär att det enligt Brå kan krävas bredare insatser för att komma åt narkotikahandlingen i utsatta bostadsområden. Brå understryker vikten av att en ökad polisiär närvaro vägleds av tydliga strategier. Eftersom problemens omfattning och uttryck varierar så pass mellan olika delar av landet är det enligt Brå centralt att ta fram lokala analyser och kartläggningar. Brå lyfter dock fram att det krävs specialistkompetens för att kunna utforma träffsäkra åtgärder.

Vänsterpartiet har inget emot att särskilda satsningar och insatser görs i de områden i landet som har en hög kriminalitet och präglas av en otrygghet för invånarna. Tvärtom har vi återkommande lagt förslag till riksdagen i syfte att stärka tryggheten och minska kriminaliteten. Läs mer i vår motion Stoppa den grova kriminaliteten (2021/22:470). Däremot anser vi att metoder för att åtgärda problem måste baseras på relevant forskning och ha en vetenskaplig grund.

⁷ Brottsförebyggande rådet (Brå), Narkotikamarknader. En studie av smuggling, gatuförsäljning, internethandel och köpare, 2021:10.

Av justitieutskottets betänkande (2020/21:JuU32) framgår att Polismyndigheten har som ambition att integrera objektiva kriterier och att utveckla de subjektiva bedömningarna i lägesbilderna. Polismyndigheten ska också förtydliga rutinerna i inhämtningen av underlag till lägesbilderna. Vänsterpartiet anser att detta är en bra början men inte tillräckligt för att rätta till de allvarliga problem som vi nämnt ovan. Därför vill vi att Brottsförebyggande rådet ska få i uppdrag att genomföra en kartläggning av landets socialt utsatta områden.

5.1 En vetenskaplig kartläggning och tillämpning av fasmodellen

Brottsförebyggande rådet (Brå) har utvecklat den s.k. fasmodellen som kan tillämpas vid långsiktiga samverkansprojekt mot brottslighet och otrygghet i utsatta områden. Grunden för fasmodellen är att ett område kan befinna sig i tre olika faser och att varje fas har olika förutsättningar för såväl brottsbekämpande som förebyggande arbete. I fas 1 är det svårt för polis och kommun att arbeta i området. Då handlar det främst om att skapa förutsättningar för ett mer omfattande brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete i nästa fas. I fas 2 har det etablerade samhället lyckats återta viss kontroll i området och då finns det ännu större utrymme för förebyggande aktiviteter. I fas 3 har de boendes förtroende för kommun och polis ökat ytterligare, vilket leder till att fler lämnar information till polisen och kommunen. Det ökar förutsättningarna för att även arbeta mot den mindre synliga brottsligheten. Fasmodellen används bl.a. i Gottsunda av polisen i samarbete med kommunen under 2019–2024. Brå följer upp och stöttar det pågående arbetet. Satsningen syftar till att minska antalet skjutningar, öka tryggheten för de boende i vissa områden och i centrum, nolltolerans mot narkotikaförsäljning och svarta hyreskontrakt samt att minska rekryteringen till kriminalitet. Arbetet med fasmodellen bygger på samverkan mellan polis, kommun, fastighetsägare, boende i området, lokala organisationer m.fl. civila aktörer. Modellen kan utvecklas och bör anpassas till rådande lokala förhållanden i respektive område.⁸ Vi anser att fasmodellen bör spridas som arbetssätt till alla socialt utsatta områden i landet.

Regeringen bör ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att genomföra en kartläggning av landets socialt utsatta områden och relevanta aktörer samt sprida fasmodellen som arbetssätt till dessa områden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.2 Inrätta lokala sociala insatsgrupper

Vänsterpartiet anser att det förebyggande arbetet utöver generella välfärdssatsningar bör bestå i samordnade insatser mellan aktörer på både nationell, regional och lokal nivå samt givetvis även engagera och inkludera civilsamhällesaktörer, skolan och fritidsverksamheter, trossamfund och i lämpliga fall delar av näringslivet. Arbetet behöver vara långsiktigt och strukturerat. Det är även viktigt att fritidsledare, lärare, personal inom socialtjänsten och polisen har kunskap om gängkriminalitet och våldsbejakande extremism för att tidigt kunna upptäcka och fånga upp barn och ungdomar som ligger i riskzonen för att dras in i sådana grupperingar. Den ovan beskrivna fasmodellen skulle kunna utvecklas till att inrymma ett brottsförebyggande samarbete mellan de relevanta

⁸ Se t.ex. Aktivera samhället mot livskvalitetsbrott. Trygghetskommissionens förslag på hur säkerhet och trygghet ska kunna öka i människors vardag, 2018.

aktörerna i form av sociala insatsgrupper. Insatsgrupperna skulle även kunna träda in på ett tidigt stadium för att stoppa utvecklingen av grov kriminalitet i ett område.

Regeringen bör ta initiativ till att inrätta lokala sociala insatsgrupper i syfte att minska förekomsten av skjutningar, dödligt våld och gängkriminalitet samt öka tryggheten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att ta fram riktlinjer för konkreta förebyggande insatser på lokal nivå och vid behov bistå med hjälp och vägledning för att arbetet i de lokala sociala insatsgrupperna ska komma igång. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.3 Trygghetsvärdar och trygghetszoner

I arbetet med att förbättra tryggheten och livskvaliteten för de boende i Gårdsten i Göteborg har bl.a. en särskild trygghetsgrupp inrättats. Gruppen består av personer som utövar tillsyn över och har ansvar för fastigheterna i området på kvällar och helger. De är synliga i området och finns till hands för att lösa olika problem, som kan handla om allt från att återställa hissar och öppna dörrar som fastnat till att se till att området är lugnt och attraktivt för de boende. Trygghetsvärdarna fungerar som förebilder för barn och ungdomar i området samtidigt som de skapar trygghet för äldre personer. Tidigare hade man väktare som svarade för Trygghetsgruppens uppgifter, men det ledde ofta till konflikter. Trygghetsgruppen har haft till uppgift att bygga upp förtroende hos de boende, vilket har lyckats, och man har även byggt upp ett bra samarbete med polisen. Trygghetsgruppen erbjuder sig att eskortera personer som känner sig otrygga när de går mellan bussen och bostaden. Antalet sådana uppdrag har minskat med tiden, vilket tyder på att tryggheten bland de boende har ökat. Vidare anordnas trygghetsvandringar som har haft stor uppslutning. Man ser också till att direkt ta tag i de problem som uppstår. Vid skadegörelse tar man reda på vilka som orsakat den och följer upp med t.ex. föräldrasamtal.

Vänsterpartiet anser att de positiva erfarenheterna av trygghetsvärdar från Gårdsten bör spridas till alla socialt utsatta områden. Vi vill inrätta särskilda trygghetszoner där personer kan mötas upp för att promenera eller ta bussen tillsammans hem. Vid dessa trygghetszoner ska det finnas trygghetsvärdar som har till uppgift att skapa trygghet för de boende i området.

Regeringen bör ta initiativ till att inrätta särskilda trygghetszoner med trygghetsvärdar i socialt utsatta områden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.4 Förtroendeskapande åtgärder

5.4.1 Utveckla arbetet med medborgarlöften

Forskning visar att god samverkan mellan polis och lokalsamhälle kan bidra till att öka förtroendet för polisen, ha positiva effekter på upplevd trygghet och leda till minskad brottslighet. Redan i dag arbetar polisen med medborgarlöften som handlar om att polisen ska lyssna till vad de som bor och verkar i ett område upplever som viktigt för att de ska känna sig trygga och säkra. Syftet är att öka tryggheten, förebygga brott och stärka förtroendet för polisen genom att stärka medborgarnas och lokalsamhällets delaktighet i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Arbetet innebär

dock vissa utmaningar och svårigheter. Till exempel kan det vara svårt att verkligen få de människor i ett område som skulle behöva delta i arbetet att göra det.

Kommunpoliserna och medborgarlöften infördes i samband med polisens omorganisation 2015. Dessa åtgärder har enligt Sarnecki visat sig få stor betydelse för utvecklingen av det problemorienterade polisarbetet. Medborgarlöften utarbetas i samband med s.k. medborgardialoger men även genom s.k. medarbetardialoger med personalen hos polisens samarbetspartners på lokalnivå, alltså kommuner men även andra myndigheter, organisationer och företag.⁹

Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå)¹⁰ finns det dock problem med formuleringarna av medborgarlöften. Ofta är löfterna vaga och oprecisa och därför svåra att följa upp. Polisen hade också problem med sammanvägningen av sina egna uppfattningar av behov av olika åtgärder med de bilder som framkommit ur medborgardialogerna.¹¹ Vidare visar Brå-rapporten att områdespoliserna sällan fick arbeta fredat med brottsförebyggande arbete och att ingripandepoliserna i låg grad arbetade med medborgarlöfterna mellan larmen. Detta ledde till problem med implementeringen av medborgarlöfterna. Ingripandepoliserna och områdespoliserna i de studerade områdena upplevde att medborgarlöfterna har låg status i deras lokalpolisområden. Områdespoliserna ansåg att det brottsförebyggande arbetet och arbetet med medborgarlöfterna inte prioriterades i praktiken i lokalpolisområdet eftersom de ofta blev inkallade på andra uppdrag som inte ingick i områdespolisverksamheten. Bland ingripandepoliserna och inom de kommunala förvaltningarna var kunskapen om medborgarlöfterna låg. Många ingripandepoliserna såg brottsförebyggande arbete, inklusive arbete med medborgarlöfterna, som sekundärt efter den reaktiva ingripandeverksamheten och som främst en uppgift för områdespoliserna. Brå framför i sin rapport ett antal rekommendationer i syfte att medborgarlöftesmodellen ska kunna implementeras fullt ut och leda till de effekter som eftersträvas. Bland annat behöver flera insatser göras för att stärka polisens kunskap om medborgarlöfterna och för att medarbetarna ska förstå varför de ska arbeta med löfterna.¹²

Vänsterpartiet anser att polisens arbete med medborgarlöften, trots de svårigheter som framkommer i Brås utvärdering, är en bra metod för att bl.a. stärka medborgarnas förtroende för polisen. Arbetet och metoden behöver dock utvecklas och förankras bättre hos polisen.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att utveckla och förankra polisens arbete med medborgarlöften. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.4.2 Medborgarlöften för att motverka etnisk profilering/rasprofilering

Polisens arbete i utsatta områden är av stor vikt för att vända en negativ utveckling och bromsa kriminaliteten. Det är dock svårt för polisen att verka för en positiv förändring om de inte har lokalbefolkningens förtroende. Det skapar en tystnadskultur och en misstro där människor tvekar inför att dela med sig av upplysningar till polisen.

⁹ Stöta på patrull – en ESO-rapport om polisens problemorienterade arbete, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2019:6, s. 76.

¹⁰ Polisens arbete med medborgarlöften. Fallstudier från fyra områden i Sverige, Brottsförebyggande rådet, rapport 2018:14.

¹¹ Stöta på patrull – en ESO-rapport om polisens problemorienterade arbete, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2019:6, s. 139.

¹² Polisens arbete med medborgarlöften. Fallstudier från fyra områden i Sverige, Brottsförebyggande rådet, rapport 2018:14, s. 105–106.

Forskning visar att god samverkan mellan polis och lokalsamhälle kan bidra till att öka förtroendet för polisen, ha positiva effekter på upplevd trygghet och leda till minskad brottslighet. Redan i dag arbetar polisen med medborgarlöften som handlar om att polisen ska lyssna till vad de som bor och verkar i ett område upplever som viktigt för att de ska känna sig trygga och säkra. Syftet är att öka tryggheten, förebygga brott och stärka förtroendet för polisen genom att stärka medborgarnas och lokalsamhällets delaktighet i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.

Tyvärr tyder flera händelser de senaste åren på att etnisk profilering/rasprofilering sker inom polisens verksamhet. Detta leder till att vissa personer i högre grad pekas ut av rättsväsendet. Det skadar förtroendet för rättsväsendet och för samhällets demokratiska uppbyggnad. Rapporten Slumpvis utvald av Civil Rights Defenders och kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet¹³ redogör för de likheter och skillnader i polisbemötande som förekommer mellan olika etniska minoriteter och grupper som rasifieras. Ur ett polisperspektiv är frågan om etnisk profilering/rasprofilering känslig och kritik mot kåren avfärdas ofta. Tre argument framträder när erfarenheter av etnisk profilering/rasprofilering begripliggörs utifrån polisens logik. För det första uttrycker informanterna att det finns ruttna äpplen inom kåren, liksom i övriga samhället. Etnisk profilering/rasprofilering reduceras till enskilda händelser, till en anomali. För det andra förstås vissa sysslor, t.ex. utlänningskontroller, som ofrånkomligt rasifierande. Det tredje argumentet är kopplat till plats: Vissa bostadsområden är mer brottsutsatta än andra. Det förklarar enligt poliserna själva varför etniska minoriteter och grupper som rasifieras oftare stoppas av polisen.

Etnisk profilering/rasprofilering är förbjuden. Att polisen gör fler kontroller i utsatta områden kan inte förklara hela problematiken. Polisens arbetsmetod får inte baseras på fördomar. Detta leder till en misstro mot polisen i de områden som allra mest behöver polisens insatser och ett högt förtroende för rättsväsendet och samhället. För att polisen ska ha någon möjlighet att bygga tillit och förtroende hos de boende i ett utsatt område måste det finnas garantier för att etnisk profilering/rasprofilering inte förekommer i polisens arbete. Varje gång polisen agerar rasistiskt raseras det förtroende för och den tillit till rättsväsendet som finns hos lokalbefolkningen. Det blir kontraproduktivt och polisen får därmed ännu svårare att bygga upp tilliten igen och göra sitt jobb.

Det pågående arbetet med medborgarlöften bör utvecklas till att omfatta frågan om att människor inte ska bemötas eller behandlas på ett speciellt sätt enbart p.g.a. sitt ursprung. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör vidare ge Polismyndigheten i uppdrag att långsiktigt förstärka mångfaldsarbetet och fördjupa den mångkulturella kompetensen hos myndighetens anställda. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.4.3 Polisombudsman

Justitiekanslern (JK) har till uppgift att granska att de som utövar offentlig verksamhet, bl.a. Polismyndigheten, efterlever lagar och andra författningar och att de även i övrigt fullgör sina åligganden. JK är i princip fri att avgöra vad som ska tas upp till prövning och vad tillsynen ska inriktas på. Myndigheten koncentrerar sig i huvudsak på frågor om rättssäkerhet, yttrandefrihet, offentlighet och s.k. systemfel hos myndigheterna. De flesta anmälningar till JK leder inte till någon åtgärd. Även Justitieombudsmannen (JO)

¹³ Slumpvis utvald – Ras-/etnisk profilering i Sverige, Civil Rights Defenders i samarbete med kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, december 2017.

har tillsynsansvar över att statliga myndigheter, bl.a. Polismyndigheten, följer lagar och regler. JO tar årligen emot över 9 000 anmälningar varav drygt två tredjedelar skrivs av utan utredning. Cirka 5 procent av anmälningarna till JO leder till kritik.

Vänsterpartiet anser att det finns behov av en särskild instans som hanterar olika former av klagomål från allmänheten på polisen. Vi föreslår att det inrättas en ombudsmannafunktion, en allmänhetens polisombudsman, till vilken medborgarna kan påtala eventuella brister och lämna synpunkter samt ställa frågor om polisens arbete. Polisombudsmannen bör göra systematiska uppföljningar av sitt arbete. Syftet är att stärka allmänhetens förtroende för polisen.

Regeringen bör inrätta en polisombudsman i syfte att stärka allmänhetens förtroende för polisen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Utvärdera polisens brottsförebyggande arbetsmetoder

Det finns ett starkt tryck från politiker, från media och även från allmänheten på polisen att vara mera synlig. Patrullering i bil verkar vara den metod som man i dag använder i syfte att skapa trygghet och förebygga brott. Samtidigt finns det forskningsrön som ifrågasätter effektiviteten i denna metod, när det gäller både brottsprevention och trygghetsskapande. Sarnecki hänvisar bl.a. till både internationell och svensk forskning som visar att patrullering i bil inte ger vare sig minskad brottslighet eller ökad trygghet. Däremot finns det forskningsstöd för att fotpatrullering, i motsats till patrullering med bil, ökar medborgarnas trygghet. Dock visar studier att det även krävs att polisen lyckas skapa ett engagemang hos lokalbefolkningen. Fotpatrullering är en ovanlig arbetsmetod för polisen. En rapport från Holgersson och Knutsson (2012) visar att de undersökta poliserna inte ägnade mer än 1,2 procent av sin tid åt fotpatrullering.

Trots att denna kunskap finns tillämplar svensk polis i stor utsträckning slumpmässig patrullering med bil. Dessutom vill polisen ofta utöka denna patrullering i syfte att öka tryggheten så fort resurserna tillåter.¹⁴ Sarnecki menar att det är hög tid att genomföra en svensk utvärdering av effekterna av bilpatrullering på medborgarnas känsla av trygghet och deras faktiska utsatthet för brott. Vänsterpartiet delar den uppfattningen. Polisens arbetsmetoder bör baseras på forskning och utvärderingar som visar att en metod faktiskt fungerar för att förebygga brott och skapa större trygghet hos befolkningen.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att utvärdera polisens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetsmetoder, t.ex. bilpatrullering. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1 Tydliggör polisens brottsförebyggande uppdrag

Polisverksamheten syftar till att som ett led i samhällets verksamhet för att främja rättvisa och trygghet upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp (1 § polislag [1984:387]). I polislagens 2 § där polisens uppgifter räknas upp nämns dock inte upprätthållande av trygghet. Däremot nämns det att polisen ska övervaka ordning och säkerhet samt ingripa om

¹⁴ Stöta på patrull – en ESO-rapport om polisens problemorienterade arbete, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2019:6, s. 78–79.

ordning och säkerhet hotas.¹⁵ Sarnecki menar att polisens brottsförebyggande arbete är eftersatt när det gäller både metoder och resurser, trots att det är ett centralt område i polisens verksamhet. Bristerna gäller användning av beprövade metoder, dokumentation och inte minst utvärdering.¹⁶ Sarnecki gör bedömningen att polisens trygghets- och kontaktskapande arbete behöver ett kraftigt resurstillskott. Det behövs även en diskussion gällande balansen mellan resurstilldelningen till utryckning/utredning respektive brottsprevention/trygghetsskapande verksamhet. Vidare behövs mer forskning och systematisk metodutveckling samt utbildning när det gäller det trygghetsskapande uppdraget. Samordningen mellan den del av verksamheten som främst arbetar med utryckning/utredning och den som arbetar med prevention/trygghet kan förbättras. Detta gäller i synnerhet i socialt utsatta områden och i situationer av social oro.¹⁷

Vänsterpartiet anser att polisen bör få bättre verktyg för att arbeta mer säkerhets- och trygghetsskapande. En början är att stärka och tydliggöra polisens brottsförebyggande uppdrag.

Regeringen bör ta initiativ till att stärka skrivningarna om polisens trygghetsskapande och brottsförebyggande uppdrag i polislagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Den privata bevakningsbranschen

Den privata säkerhetsbranschen växer i Sverige. Bevakningstjänster används av både företag, privatpersoner och offentlig sektor, t.ex. regioners trafikföretag och kommuner. Branschorganisationen Säkerhetsbranschen har 505 medlemsföretag som tillsammans omsätter 57 miljarder kronor per år och har 33 000 medarbetare (2020). Enligt uppgifter från Dagens Samhälle uppgick den totala kostnaden för kommuners och landstings/regioners bevakningstjänster 2016 till 1,6 miljarder kronor, vilket då beskrevs som en ny rekordnivå.

Förutom att det är problematiskt att statens kostnader för att upprätthålla lag och ordning läggs över på kommuner och regioner finns det enligt Vänsterpartiets mening anledning att ifrågasätta om det är rimligt att skattepengar på detta sätt blir till vinster hos privata bevakningsbolag. Vi anser att omfattningen av offentliga sektorns användning av privata bevakningstjänster bör ses över. Riksdag och regering behöver få kännedom om omfattningen av de offentliga medel som läggs på dylika tjänster i syfte att ta fram relevanta åtgärder. Vi anser att det kan vara rimligt att dessa typer av bevakningstjänster ska organiseras i statlig regi eftersom de kommit att ta över delar av polisens uppgifter. Syftet är att staten ska ha bättre kontroll, dels på skattemedel som används för bevakningsändamål i kommuner och regioner, dels på hur verksamheten bedrivs.

Enligt 3 § lag om ordningsvakter får polisen förordna om ordningsvakter om det finns ett särskilt behov och det är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt. På så sätt kan ordningsvakter förordnas för att patrullera i köpcentrum, på busstationer och i bostadsområden. I dag finns det cirka 9 000 ordningsvakter i Sverige och yrket har gått från att vara ett extraknäck till att bli ett heltidsyrke. Ofta utförs ett bra arbete av

¹⁵ Stöta på patrull – en ESO-rapport om polisens problemorienterade arbete, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2019:6, s. 77.

¹⁶ A.a., s. 76.

¹⁷ A.a., s. 87.

ordningsvakter, som då skapar en känsla av trygghet. Ordningsvakterna finns där för personer när behovet av trygghet är som störst, och för det mesta fungerar ordningsvakternas arbete bra. Men med en ökad användning uppkommer också fler situationer som går fel.

Ordningsvakterna ska vara ett komplement till polisen, som har det primära ansvaret för att upprätthålla den allmänna ordningen. En ordningsvakt har begränsade polisiära befogenheter, till skillnad från väktare som helt saknar sådana befogenheter. Det är Polismyndigheten som utbildar och förordnar ordningsvakter. Om det finns särskilda skäl får utbildningen bedrivas av någon som har fått tillstånd av Polismyndigheten. För att förordnas som ordningsvakt krävs att personen genomgår föreskriven utbildning och att personen med hänsyn till laglydnad och övriga omständigheter är lämplig. Polismyndigheten prövar även löpande en ordningsvaks lämplighet för uppdraget. Om Polismyndigheten upptäcker att en ordningsvakt har brutit mot kravet på laglydnad och lämplighet får myndigheten återkalla ordningsvaksförordnandet.

För att antas till grundutbildningen till ordningsvakt krävs att personen klarar ett fysiktest i kondition och styrka samt ett språktest. Inga fler krav ställs på personen förutom att inte ha blivit dömd för brott under de senaste fem åren. Enligt Polismyndighetens föreskrifter om utbildningens utformning och genomförande omfattar ordningsvaksutbildningen i dag 80 timmar och innehåller bl.a. yrkesetik, juridik, olaga diskriminering och konflikthantering. Utöver grundutbildningen ska en ordningsvakt genomgå en fortbildning vart tredje år för att få ett förnyat förordnande. Att tillägna sig rätt förutsättningar för yrket under en så pass kort utbildning är svårt. Efter två veckor får ordningsvakter befogenhet att använda våld, en rätt som annars bara polisen har.

Ordningsvakter behöver ha en respektfull grundsyn gentemot andra människor för att kunna hantera den makt som följer med förordnandet och uniformen. Annars kommer allmänhetens förtroende och särskilt nästa generations förhållningssätt gentemot ordningsvakter och även gentemot resten av rättsväsendet att urholkas. Ordningsvakter och rättsväsendet får inte bli en fiende för att vissa ordningsvakter inte är kapabla att hantera situationer utan övervåld och med rätt konflikthanteringsmetoder. Tyvärr vittnar händelse efter händelse om att situationer inte hanteras korrekt. Det är allt från kollektivtrafikkort som inte uppvisas tillräckligt snabbt i rusningstrafik till barn som blir omhändertagna i köpcentrum. Ofta handlar det om att personer som ordningsvakter omhändertar har ett annat etniskt ursprung än svenskt eller ett utseende som inte uppfattas som svenskt. Det är svårt för en utomstående att se att proportionaliteten i ingripandena matchar behovet och att inte dra paralleller till rasmässig eller etnisk profilering. Detta leder till att vissa personer i högre grad pekas ut av rättsväsendet. Det skadar förtroendet dels för samhället, dels för samhällets demokratiska uppbyggnad.

En lösning för att skapa ett tryggt samhälle för alla, där personer inte blir utpekade p.g.a. sitt utseende eller baserat på fördomar, är att ordningsvakter får en längre utbildning. Utbildningen bör lägga mer fokus på diskrimineringsgrunder och konflikthantering. Det bör ställas högre krav för att få förordnandet än att personen inte blivit dömd under en femårsperiod. Trygghet i samhället ska gälla alla, och om ordningsvakter ska ha vissa polisiära befogenheter måste högre krav ställas för att ordningsvakter ska få använda våld.

Regeringen har presenterat en utredning som gjort en översyn av regelverket för ordningsvakter (SOU 2021:38). Utredningen föreslår en ny lag om ordningsvakter som bl.a. innebär att ordningsvakter ska få användas om det finns ett beslut om tillstånd att använda ordningsvakter eller om det följer av lag eller annan författning. Vidare föreslår

utredningen att Polismyndigheten ska ha en plan för samverkan som ett led i ledningen och kontrollen av ordningsvakter. Utredningen föreslår även att ordningsvaksutbildningen bör stärkas och utökas från 80 timmar till minst 160 timmar. Vidare ska all personal hos ett auktoriserat bevakningsföretag vara godkänd med avseende på laglydnad, medborgerlig pålitlighet samt lämplighet i övrigt. Vänsterpartiet är generellt positivt till flera av utredningens förslag men anser att hela den privata bevakningsbranschen bör genomlysas på ett djupare sätt än vad utredningen gjort. En utredning behöver även göras med fokus på att se över om bevakningsbranschens uppgifter på sikt ska förstatligas.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över den privata bevakningsbranschen, dels för att kartlägga omfattningen av kommuners och regioners användning av tjänsterna, dels för att se över möjligheten att bedriva dylika bevakningstjänster i statlig regi. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Linda Westerlund Snecker (V)

Guðrun Nordborg (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Jessica Wetterling (V)